

dle autorky nepravděpodobné, že zvýšení počtu žen v parlamentu bude mít pozitivní efekty na tzv. ženské otázky. To by nabývalo na významu pouze tehdy, když by poslankyně podporovaly politiky, které jdou za neotradiční názory současných ruských politických stran. Nicméně současný ruský parlament pravděpodobně „nebude průkopníkem de-feminizace a de-maskulinizace společnosti“ (s. 143), tvrdí Shevchenko.

Čtvrtá sekce otevírá otázku „vyjednávání genderů s nacionalismem“. Podle editorek zejména protínání genderu s etnicitou a národností zdůrazňuje nescetné způsoby, ve kterých je genderové vyjednávání a násobení utvářeno kulturními, ideologickými a sociálními silami.

Studie Shannon Woodcock o rumunských ženských diskusech sexuálního násilí ilustruje konstrukci strachu žen ze sexuálního násilí ve veřejných prostorech Bukureště, které má být páchano pomyslnými útočníky (Tigani či Romy). To podle autorky napomáhá konstruovat soukromý prostor jako pro Rumunky vhodnější. Normativní diskurs tak hovoří jasně: „nebezpečí– Tigani – znásilnění“. Slovy Woodcock identita těchto pomyslných útočníků (tiganských mužů) „vylučuje maskulinní spoluvinu Rumunů na sexuálním násilí a současně nárokuje ochranu pro rumunské ženské subjekty v rámci naturalizovaných genderových rolí hegemonní etnické skupiny“ (s. 164). Všechny informatorky výzkumu Woodcock přiznaly zkušenost s domácím násilím ze strany svých partnerů či členů rodiny a ani jedna neměla zkušenost se znásilněním Tigani. V důsledku etnizace maskulinní hrozby získává v tomto případě nacionalita trumf nad genderovou zkušeností.

Další studie tentokrát z pera Azry Hromadzič spadající do čtvrté sekce rozkrývá zpochybnění diskursu válečného znásilňování v Bosně. Nacionální dimenze genderu či genderovaného násilí může skrýt zkušenosti a jednání individuálních žen; autorka tak představuje osobní svědectví žen o válečném znásilňování v reakci na převládající způsoby interpretace válečných znásilnění jako kolektivní a homogenizující zkušenosti (reprezentované v kategorii „bezmocné znásil-

něné bosenské ženy“). Předešlé analýzy válečných znásilnění přehlíží nuance utrpení, vypořádání se, vzdoru, které byly součástí individuální zkušenosti žen. Proto Hromadzič naslouchá příběhům žen, jelikož podle ní může (znovu)odhalením individuálních hlasů a svědectví rekonstruovat modely zkušenosti a jednání a znovu osvětlit to, co se stalo v Bosně v letech 1992–1995.

Poslední studie čtvrté sekce i celého sborníku je věnována otázce „méněcennosti“ běloruského národa. Anna Brzozowska tvrdí, že i když je národní identita typicky definována tzv. maskulinními znaky, vlastní deskripce Bělorusů je plná implicitně tzv. femininních hodnot, jako je zranitelnost, pasivita, viktimizace, tichost, malost. Řada dosavadních výzkumných závěrů popisujících běloruskou národní identitu jako vytrácející se podle ní selhává, a to s ohledem na specifickou, genderovanou formu národní identity konstruovanou Bělorusy. Podle Brzozowské dochází ke specifické hyperfemininní konstrukci běloruského národního státu. Jednotlivé sekce uzavírá stať a zároveň reflexe Nanette Funk o patnáct let trvajícím (zablokovaném) dialogu žen z „Východu“ a těch ze „Západu“, čímž poněkud nešťastně znovu nastoluje diferencii „Východ“ vs. „Západ“.

Představený editovaný svazek je zejména svou rozmanitostí témat důležitým příspěvkem k rostoucímu počtu literatury „o genderu“ v postkomunistických státech. Jeho příspěvatelky spojuje společné úsilí prozkoumat vývoj genderových identit a diskursů v postsovětském prostoru z jasně vymezené perspektivy *genderové multiplikace*. I když na jednu stranu svým obšírným zaměřením sborník může budít dojem všeobjímajícího díla, na stranu druhou poskytuje řadě čtenářů/řek, vědců/kyň i studentů/tek podnětný materiál. Svou kritikou užívaných výzkumných metod, otevřenou pozicionalitou a tematicky poutavým směřováním výzkumů autorky jednotlivých statí vnáší do postsocialistického diskursu potřebné vybidnutí ke kritické reflexi proměny sociálních jevů společností středovýchodní Evropy a výzvu k neustálému bádání o ní.

FEMINISTICKÝ MAGAZÍN FEM / Lenka Formánková

Feministická a ženskoprávní témata již nebudou v České republice vnímána jako čistě akademická, od praxe odtržená disciplína. I to je cílem redakční rady FEMY, nového feministického časopisu, který začal vycházet v říjnu tohoto roku.

Myšlenka vydávat feministický časopis se zrodila mezi brněnskými aktivistkami a aktivisty pohybujícími se kolem kampaně *Ženská práva jsou lidská práva občanského sdružení NESEHNUTÍ*. Od nápadu k realizaci uplynula delší doba, až do konce roku 2009, kdy se realizace ujala Kateřina Koželouhová Plesková, bývalá koordinátorka ženskoprávního programu NESEHNUTÍ. Pro nápad získala Kristýnu Pešákovou, současnou koordinátorku ženskoprávního programu NESEHNUTÍ, a Pavlu Buchtovou, bývalou vydavatelku dnes už historického feministického občasníku *Potměchuť*, které se staly základem redakce FEMY. Dále získala podporu Genderového informačního centra NORA, které vydání prvních dvou čísel časopisu finančně zaštitilo za pomoci grantu Slovak – Czech Women's Fund.

„Při sestavování koncepce časopisu byl realizačnímu týmu jednoznačně největší inspirací americký časopis *Ms.*, FEM by měla být do jisté míry jeho českou variantou, tento formát časopisu na českém trhu chybí,“ říká Kateřina Koželouhová Plesková. Nemá jít o akademický, odborný nebo tematicky úzce zaměřený časopis, ale spíše o popularizační, tematicky pestrý a oddechový formát, určený pro zábavu, ale i osvětu v oblasti ženských práv. Časopis by měl reflektovat i jiná důležitá horizontální témata, než je genderová rovnost, a tak v obsahu FEMY vždy budou články psané feministickou optikou, ale zaměřené např. na multikulturu a ekologickou odpovědnost.

UČITEĽKY A RIADITELIA / LENKA KRIŠTOFOVÁBOSÁ, M., FILADELFIOVÁ, J. (EDS.). 2009. *UČITEĽKY A RIADITELIA.**RODOVÁ NEROVNOSŤ A RODOVÁ SEGREGÁCIA NA STREDNÝCH ODBORNÝCH ŠKOLÁCH.* PREŠOV: ESFEM.

Občianske združenie EsFem, založené v roku 1999, je v oblasti rodových štúdií etablovanou organizáciou. Za desaťročné obdobie jeho odborníčky a odborníci realizovali (aj v spolupráci s organizáciami Inštitút pre verejné otázky, Aspekt, Centrum rodových štúdií ai.) viacero významných projektov, výskumov a analýz. Ako jedna z najvýraznejších oblastí, ktorej sa EsFem venuje, sa do povedomia zapísala rodová rovnosť vo vzdelávaní a výchove. Touto témou sa systematicky zaoberá už od svojho vzniku, či už do úvahy berieme nepretržitý viacdimenziálny monitoring školstva, analýzy kurikulárnych dokumentov alebo rozvíjanie a presadzovanie princípov feministickej pedagogiky. A v tejto oblasti vznikla i publikácia odborníčok a odborníkov EsFemu – *Učiteľky a riaditelia (Rodová nerovnosť a rodová segregácia na stredných odborných školách)*.

Publikáciu, ktorá je výsledkom projektu „Rodová rovnosť v prostredí stredných odborných škôl“, možno z viacerých príčin označiť za unikátnu. Autorky a autori okrem teoretického aparátu a konceptov súvisiacich s feministickou analýzou školstva (a v danom kontexte i trhu práce) v knihe prezentujú výsledky empirického výskumu, ktorý uskutočnili na stredných odborných školách v rokoch 2008–2009. Priťahujú čerstvé informácie a odpovedajú na otázky, ktoré by sa zjednodušene dali sformulovať takto: „Existuje na slovenských stredných odborných školách rodová segregácia? Ak áno, akú štatistickú podobu má?“ Systematická poznatková báza na zodpovedanie týchto otázok o SOŠ doposiaľ na Slovensku nebola dostupná.

Odpoveď na prvú otázku je zrejmá už pri zbežnom pohľade na hlavný názov publikácie. Autorský tím (M. Bosá,

K. Minarovičová, J. Filadelfiová, M. Béreš, D. Bosý) sa však vo výskume a publikácii venuje nielen vertikálnej, ale i horizontálnej segregácii v školstve. Výskum orientuje na skúmanie zastúpenia žien na riadiacich pozíciách, ale aj na skúmanie zastúpenia žiačok a žiakov (a učiteliek a učiteľov) v rámci jednotlivých typov stredných odborných škôl.

Ako upozorňujú editorky publikácie, reforma školstva z rodového hľadiska má aj po roku 1989 skôr deklaratívny ako reálny charakter. Školstvo je dôležité monitorovať, keďže plní úlohu prípravy na povolanie a dôsledkom rodovo slepej (necitlivej) výchovy je aj rodová nerovnosť a rodová segregácia na trhu práce: „Škola [...] ovplyvňuje prístup k rôznym zamestnaniam a následne aj dosiahnutiu sociálnej prestíže a k materiálnemu zabezpečeniu do budúcnosti. Selektívna funkcia školy a následná alokácia jedincov na trh práce má pritom svoj rodový rozmer. [...] Školský systém je [...] s trhom práce v mnohých oblastiach prepojený a oba majú svoj rodový rozmer.“ (Minarovičová, s. 19¹) Napokon, aj samé školstvo – a ako sa ukazuje predovšetkým isté typy stredných odborných škôl – je príkladom feminizácie na trhu práce.

Publikácia *Učiteľky a riaditelia* je členená do piatich častí: 1. Rod ako východisko, 2. Rodové aspekty trhu práce a školstva, 3. Náčrt situácie na slovenskom trhu práce a rezort školstva, 4. Rodový audit stredných odborných škôl, 5. Možnosti pre pozitívnu zmenu. K jej vyváženému charakteru prispievajú úvodné kapitoly venované feministickej teórii a konceptom, ktoré autorky a autori použili pri dizajnovaní výskumu, ale i pri následnej interpretácii jeho výsledkov. Tieto kapitoly objasňujú konceptuálne a teore-

První číslo na téma „Navazujeme“ vznikalo půl roku. Kateřina Koželouhová Plesková k tomu podotkla: „O tématu jsme vlastně ani dlouze neuvažovaly. Celkem rychle se uchytil můj první nápad „Navazujeme“, inspirovaný jedním z plakátů České ženské lobby k letošním oslavám MDŽ. Myslím, že bylo důležité dát si ze startu prostor trochu si sesumírovat co a jak. Z čeho vycházíme, kdo jsme, kam jdeme, s kým.“

V říjnovém čísle časopisu naleznete rozhovor s Ivou Šmídovou o feminismu v každodenním životě, články o historii ženského hnutí v České republice i ve světě, reportáž o americké umělkyni, která vyrábí dekorativní předměty inspirované vagínou nebo článek o postavení žen v Afghánistánu a mnoho dalších témat. V časopise nechybí řada fejetonů a aktualit, kulturní rubrika nebo psychologická a právní poradna.

Budoucnost časopisu závisí zejména na opětovném získání grantové podpory Slovak – Czech Women's Fund, další zdroj financí pro časopis představuje placená inzerce a hlavně zájem čtenářek a čtenářů časopisu. V současné době je připravováno další číslo na téma ženy a sport, které vyjde v prosinci.